

УДК 343(477)

М.В. КАРП'ЮК, Львівський державний університет внутрішніх справ

СУБ'ЄКТ СКЛАДІВ НАСИЛЬНИЦЬКИХ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ У КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІЙ НАУЦІ УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Ключові слова: суб'єкт злочину, насильницькі злочини проти власності, кримінальна відповідальність, осудність, неосудність, обмежена осудність, вік, з якого настає кримінальна відповідальність

У типовій конструкції складу злочину суб'єкт – це обов'язковий елемент складу злочину, що складається із сукупності ознак, які характеризують особу на час вчинення злочину та є визначальними для притягнення до кримінальної відповідальності. В контексті складів насильницьких злочинів проти власності суб'єкт складу злочину вказує на особу, яка виходячи із правових, вікових та психічних характеристик здатна заподіяти істотну шкоду охоронюваним кримінальним законом суспільним відносинам. Метою цієї наукової розвідки є проведення порівняльно-правового дослідження законодавчих та доктринальних підходів визначення змісту ознак суб'єкта складів насильницьких злочинів проти власності в Україні та Республіці Польща.

Насильницькі злочини проти власності перебувають у полі зору українських та польських правників, в результаті чого продукуються наукові позиції, які є корисними для кримінально-правового регулювання у розглядуваній сфері злочинних посягань. Кримінально-правові дослідження ознак суб'єкта насильницького грабежу (ч.2 ст.186 КК України), розбою (ст.187 КК України), вимагання (ст.189 КК України) та погрози знищення

майна (ст.195 КК України) в Україні проводили, зокрема, Н.О. Антонюк, Г.С. Болдарь, І.Б. Газдайка-Василишин, О.О. Горішній, І.І. Гуня, О.І. Дітріх, С.В. Дьоменко, Л.О. Семикіна та інші. Польська наука кримінального права до насильницьких злочинів проти власності відносить: розбій (арт.280 КК Республіки Польща), розбійну крадіжку (арт.281 КК Республіки Польща), розбійне вимагання (арт.282 КК Республіки Польща) та насильницьке заволодіння механічним транспортним засобом (арт.289 КК Республіки Польща). Дослідження у цій сфері проводили: В. Вольтер, М. Галонзка, А. Гжешков'як, А. Золля та інші. Однак у питанні порівняльно-правового дослідження ознак цих складів злочинів наявна незначна прогалина, яка потребує заповнення.

Насамперед, слід з'ясувати загальнотеоретичні підходи щодо визначення поняття «суб'єкт злочину» у науці обох держав. Відмінністю українського кримінально-правового регулювання є закріплення законодавчого визначення цього поняття безпосередньо у кримінальному законі. Кримінальний закон Республіки Польща менш багатослівний, оскільки щодо суб'єкта обмежується короткою нормою у § 1 арт.1, у якій зазначається, що кримінальній відповідальності підлягає лише той, хто вчинив діяння під загрозою покарання згідно закону, який діяв на час його вчинення. Розподіл суб'єкта на загальний та спеціальний також відсутній у КК Республіки Польща. Відтак зміст та обсяг поняття «суб'єкт злочину» розробляється виключно науковою доктриною.

Аналіз наукових позицій польських правознавців дозволяє виділити певні особливості концепції «суб'єкта злочину», згідно положень КК Республіки Польща: 1) поняттю суб'єкта злочину у наукових джерелах цієї держави приділено досить мало уваги; 2) кожне з них є надто абстрактним і як правило зводиться до констатації того, що суб'єктом злочину є та особа, яка вчинила злочин; 3) абстрактність цього поняття очевидно зумовлена можливістю притягнення до кримінальної відповідальності за окремі злочини як індивідуально фізичних осіб, так і колективних суб'єктів; 4) фізична особа може бути

суб'єктом злочину за наявності таких ознак: а) досягнення на момент вчинення злочину встановленого віку та б) здатності особи усвідомлювати свої дії та керувати ними (осудності).

Однак, традиційна для кримінального права України ознака суб'єкта злочину, яка полягає у тому що ним може бути лише фізична особа у польському законодавстві та в науці кримінального права видозмінена. Ця обставина зумовлена тим, що законодавство Республіки Польща поряд із фізичною особою допускає притягнення до кримінальної відповідальності за ряд злочинів також колективних суб'єктів.

Механізм заподіяння шкоди охоронюваним кримінальним законом суспільним відносинам власності передбачає безпосередній фізичний чи психічний вплив на потерпілого з метою домогтися протиправного одержання чужого майна для задоволення корисливих спонукань. Характер злочинних дій при цьому потребує залучення людських ресурсів, а саме застосування фізичного насильства чи вербального висловлення погрози. Вчинення насильницького злочину поза безпосереднім контактом винного з потерпілим є неможливим. Тому не виникає сумнівів щодо можливості визнання суб'єктом розглянутих складів злочинів виключно фізичної особи. У цьому аспекті український законодавець не відрізняється оригінальністю. Розділ XIV-1 КК України, що регламентує застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб не передбачає можливості застосування таких заходів до них у разі вчинення насильницьких злочинів проти власності.

Наступною, незмінною ознакою суб'єкта складу злочину є перебування особи на момент вчинення злочину у стані *осудності*, у якому вона могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними. Осудність є юридичною категорією, яка набуває кримінально-правового змісту лише у зв'язку з вчиненням особою злочину. Подія вчинення злочину включає цілу низку обставин, оцінка яких відбувається у свідомості та волі винного. Психічно здорова людина здатна належно пізнавати дійсність та закономірності її розвитку. Усвідомлений характер діяння є передумовою того, що особа може правильно реагувати на установлений державою обов'язок

не посягати на власність інших осіб. Належність майна конкретному власнику є своєрідною перепорою для можливості реалізації корисливих інтересів винного всупереч інтересів законних володільців.

У стані осудності інтелектуальні переживання особи супроводжуються здатністю керувати своїми вчинками. Воля включає потреби та інтереси, які спонукають людину до цілеспрямованої діяльності. Своєю чергою під впливом психозів різного ступеня тяжкості відбувається хворобливе спотворення об'єктивної дійсності, що позбавляє людину можливості усвідомлено відноситися до своєї поведінки. В.М. Бурдін називає неосудність негативним поняттям по відношенню до осудності [1, с.331]. Законодавча формула неосудності включає сукупність ознак, на підставі яких особа визнається такою, яка не підлягає кримінальній відповідальності. Українською наукою кримінального права юридичний критерій неосудності визначається як нездатність особи усвідомлювати суспільно небезпечний характер вчинюваного нею діяння чи оцінювати його соціальну значимість або ж як нездатність керувати своїми діями через ураження вольової сфери психіки. Медичний критерій неосудності сформульований у вигляді відкритого переліку психічних захворювань, які можуть небажано відобразитися на свідомості та волі особи. Такими є хронічне психічне захворювання, тимчасовий розлад психічної діяльності, недоумство або інший хворобливий стан психіки. Виникають труднощі в установленні змісту «іншого хворобливого стану психіки» як ознаки неосудності. Ускладнення відбувається у зв'язку із використанням у законодавчій конструкції неосудності медичної термінології. П.С. Берзін та В.О. Гацелюк пишуть, що «такі стани не є психічними захворюваннями, але зумовлюючи тимчасові, хоча іноді й досить суттєві відхилення розумової діяльності людини, вони мають ураховуватися при визначенні медичного критерію неосудності» [2, с.154–155]. Таке визначення призводить до неоднозначного тлумачення критеріїв неосудності, оскільки виникає необхідність розмежування «психічних захворювань» та «психічних розладів» при установленні ознак суб'єкта складу злочину.

В контексті встановлення ознак суб'єкта складу злочину формула неосудності набуває ознак юридичної конструкції. Думається, що при установленні неосудності поділ медичного критерію на психічні розлади та психічні захворювання є досить таки умовним. Слід погодитися із тим, що формулювання критеріїв неосудності у кримінально-правовій нормі має істотні недоліки. Наведений перелік зумовлює необхідність у кожному випадку констатувати конкретний хворобливий вид психіки. В.М. Бурдін слушно зазначає, що «законодавець не повинен орієнтувати правозастосувача на встановлення медичного діагнозу». Відповідно до цього, вчений пропонує запровадити для позначення медичних причин неосудності загальне поняття, яке б містило в своєму змісті загальні та істотні ознаки різного роду психічних захворювань та відхилень, що мають кримінально-правове значення [3, с.247]. Це положення має принципове значення і для встановлення медичного критерію обмеженої осудності. На відміну від неосудності щодо обмеженої осудності, у диспозиції ч.1 ст.20 КК України, не виділяється вид психічного розладу. О.В. Зайцев пише, що «обмежена осудність» визначається видом осудності, який, перебуваючи в межах роду, має особливості у конструкції формули та кримінально-правових наслідках» [4, с.10]. Слід зазначити, що встановлене відношення між поняттями є небезспірним. Поняття «осудність», «обмежена осудність» та «неосудність» містять загальні ознаки, які є підставою для їх логічного порівняння. Важливо визначити тип відношення між ними. Спірною є позиція про те, що «обмежена осудність» є видовою категорією «осудності». Розглядувані поняття безумовно відносяться до категорії порівнянних, оскільки розглядаються у межах родових ознак поняття «суб'єкт складу злочину». «Осудність», «обмежена осудність» та «неосудність» не співпадають за обсягом, тому їх слід вважати несумісними порівнянними поняттями, які перебувають у відношенні суперечності. Кожне із них є негативним стосовно іншого поняття. У літературі пропонується позначити медичний критерій неосудності та обмеженої осудності терміном «психічний розлад» [3, с.248]. Один

і той самий психічний розлад може по-різному впливати на свідомість та волю особи під час вчинення злочину. Якщо буде встановлено, що психічний розлад виключав можливість особи забезпечувати свідомо-вольовий контроль за своєю поведінкою під час вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого Особливою частиною КК України, то цього цілком достатньо для того, щоб визнати особу неосудною і вирішувати далі питання про назву цього розладу немає жодної потреби [3, с.248].

На відміну від українського, польське кримінальне законодавство не визначає поняття осудності, натомість визначає поняття обмеженої осудності та неосудності. Таким чином, польський законодавець визначає, що будь-яка особа, яка вчинила діяння, передбачене у кримінальному законі априорі повинна бути осудною, натомість з цього правила є винятки – обмежена осудність та неосудність, які в законі безпосередньо і визначені.

Порівнюючи польську концепцію неосудності з українською, В.К. Грищук та Н.Є. Маковецька роблять висновок, що джерела неосудності в доктрині польського кримінального права відповідають медичному критерію неосудності в українському праві, а наслідки неосудності в польському праві визначаються як юридичний критерій неосудності в українському праві [5, с.120].

Обмежена осудність за КК Республіки Польща не виключає злочинність діяння. Вчинення особою злочину у стані обмеженої осудності судом враховується як обставина, що пом'якшує покарання [6, с.12]. Натомість, згідно положень § 1 артикулу 31 КК Республіки Польща, не є злочином вчинення особою діяння, яка страждає на психічне захворювання, розумову відсталість (недоумство) або інші психічні розлади, які не давали можливість особі усвідомлювати характер вчинюваних нею дій та керувати ними. Отже, медичним критерієм неосудності за польським кримінальним законодавством є наявність у особи психічного захворювання, недоумства або іншого розладу психіки. При цьому, як теорія, так і практика чітко не визначає, що саме слід розуміти під цими поняттями. Так, до прикладу, А. Золль досліджуючи поняття психічного

захворювання зазначає, що це поняття є динамічним явищем, яке у різні періоди характеризується різною інтенсивністю його протікання. При цьому, в один період психічне захворювання може впливати на інтелектуальну чи волю сторону осудності, а в інший – ні. З урахуванням зазначеного вказаний польський дослідник робить припущення, що психічне захворювання не завжди викликає в особи стан неосудності, а тому в кожному конкретному випадку необхідно враховувати чи вплинуло те чи інше психічне захворювання на здатність особи усвідомлювати свої дії та керувати ними і лише тоді ставити питання про її осудність чи неосудність [7, с.473–474].

Недоумство у польській кримінально-правовій науці поділяють на вроджене та набуте. До недавнього часу польська психіатрія, як і українська, виділяла три стадії недоумства: ідіотію, імбецильність та дебільність. Однак, на сьогодні визначення рівня недоумства здійснюється з урахуванням рівня IQ (рівень інтелектуального розвитку людини). Зокрема, рівень недоумства у цій державі визначається наступним чином: 1) рівень IQ нижче 20 – тяжка форма недоумства; 2) рівень IQ від 20 до 34 – значна форма недоумства; 3) рівень IQ від 35 до 49 – помірна форма недоумства; 4) рівень IQ від 50 до 69 – легка форма недоумства; 5) рівень IQ від 70 до 84 – обмеженість інтелектуального розвитку [8, с.204].

Під іншими психічними розладами В. Вольтер пропонує розуміти розлади психіки, які зумовлені хворобою Альцгеймера, раку головного мозку, цукрового діабету, патологічним сп'янінням тощо [9, с.212]. Крім того, судова практика цієї держави до інших розладів психіки відносить й стан сильного душевного хвилювання [10, с.24]. Відповідно стан афекту, на відміну від положень українського кримінального законодавства, теж може бути підставою для визнання особи неосудною.

Встановлення віку особи на момент вчинення злочину – процесуальна дія, яка зумовлена законодавчою вказівкою про необхідність досягнення конкретної вікової межі.

Український законодавець диференціює вік, з якого настає кримінальна відповідальність за насильницькі злочини. Такий висновок впливає із системного аналізу криміна-

льно-правової норми, сформульованої у ст.22 КК України. Суб'єктом насильницького грабежу, розбою та вимагання визнається особа, яка на момент вчинення злочину досягла чотирнадцятирічного віку, тобто зниженого віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Лише для суб'єкта погрози знищення майна характерний загальний вік, тобто досягнення шістнадцятирічного віку. Аналогічної позиції дотримуються правники, які досліджували кримінально-правову сутність цих злочинів [11, с.12; 12, с.172; 13, с.10]. І.І. Гуня звертає увагу на особливість суб'єктів насильницького грабежу та розбою, під якою мається на увазі «зневажливе ставлення до чужого права власності, а також до недоторканності і навіть здоров'я потерпілих» [13, с.10]. Вважаємо, що виділення таких ознак суб'єкта є дещо умовним. Вчинення будь-якого злочину є нічим іншим, як зухвалим ставленням до існуючого порядку в державі, що визначається сукупністю кримінально-правових норм.

Українські правники зазначають, що при визначенні переліку складів злочинів, суб'єктом яких визнається особа зі зниженим віком, законодавець «керувався, передусім, соціально-психологічною оцінкою особи неповнолітнього» [5, с.131]. Вікові межі кримінальної відповідальності обговорюються правниками, оскільки вони не можуть дійти згоди щодо єдності критеріїв для встановлення вікової осудності. Стосовно порушеної проблеми В.К. Гришук зауважує, що важливе значення має вивчення причин акселерації та ретардації у контексті дослідження діалектичної та гармонійної єдності, біологічних та соціальних факторів, які є визначальними у розвитку особистості неповнолітнього [14, с. 147].

Встановлення зниженого віку кримінальної відповідальності – справа надто відповідальна і потребує виваженого підходу, виходячи із психологічних особливостей розвитку людського організму, реалій сьогодення та кримінальної обстановки у державі. «Вікова психологія» як наука висловлюється з приводу того, що психічний розвиток у людини проходить ряд періодів, які послідовно змінюють один одного. Натомість сам процес вікової періодизації є складним та дискусій-

ним аспектом психологічних досліджень. Наукове пізнання у цій сфері безумовно має вагомe значення для виділення меж досягнення вікової осудності суб'єкта складу злочину. Сучасна вітчизняна вікова періодизація спирається у будові на інтеграцію декількох критеріїв – соціального статусу індивіда й проявів його власної психічної активності, а також беруться до уваги соматичні зміни, зумовлені законами біологічного розвитку людського організму [15, с.58]. Для виділення зниженої вікової межі кримінальної відповідальності слід обрати період, який характеризує певний рівень соціальної зрілості людини. В.К. Гришук слушно зазначає, що «людина має бути розумово, інтелектуально здатною до усвідомлення приписів соціальних норм та застосування щодо неї, у випадку їхнього порушення, заходів соціальної відповідальності, що забезпечуватиме відповідний корекційний вплив на її свідомість і відповідно моделюватиме її поведінку в соціально бажаному руслі» [16, с.151]. Свого часу І. Бентам писав, що «кожний закон є порушенням свободи» [17, с.390–392]. Тому застосувати кримінальну відповідальність до неповнолітнього слід у той період, коли психіка людини найбільше готова до сприйняття на себе обов'язку перетерпіти осуд держави у формі обмеження її прав чи свобод. Встановлення кримінальної відповідальності спрямоване на забезпечення охорони найбільш цінних суспільних відносин від злочинних посягань, а також, на досягнення загальної і спеціальної превенції. Тому «відповідальність не має на меті помсти людині за вчинення нею діяння, вона переслідує мету повернення порушника приписів соціальної норми в соціальне нормативне поле» [16, с.136]. Психофізичний розвиток малолітнього віком 11–13 років характеризується відсутністю здатності до прогнозування суспільного характеру свого діяння [18, с.158]. Психологи стверджують, що здатність активно передбачувати події формується лише після 13 річного віку [19, с.125]. З досягненням цього віку малолітні особи уже здатні розуміти, що установлені у державі правила призначені для захисту суспільного життя, тобто що це не просто якась пуста забаганка чи чергова заборона, яка у такому віці сприймають «у

штики». Однак вони ще не здатні брати на себе відповідальність. У період статевого дозрівання (12–14 років) підлітки є надзвичайно уразливими, простежується підвищена вибірковість щодо близьких по духу людей, якими, на жаль, не завжди стають батьки. З таких міркувань видається дещо ризикованою позиція деяких науковців щодо зниження віку кримінальної відповідальності з досягненням 12-річчя. Виникає запитання чи зможе малолітній з досягненням цього віку сприйняти адекватно притягнення до відповідальності? Соціальне середовище має визначальний вплив на малолітню особу і тому значна частина його вчинків є наслідуванням інших. З цим погоджується і український законодавець, оскільки відповідно до ч.1 ст.103 КК України, суд окрім загальних засад призначення покарання, враховує умови життя та виховання, вплив дорослих, рівень розвитку та інші особливості особи неповнолітнього. Тобто у цій ситуації малолітня особа не завжди може визнати застосування до них заходи кримінально-правового характеру справедливим, оскільки у вчинку, на його думку, є доля діяльності інших осіб. Формуючи кримінально-правову політику у сфері подолання негативних проявів у середовищі неповнолітніх, держава має визнавати свої прорахунки в організації життя своїх громадян. Складна економічна ситуація в державі, збільшення кількості дітей, які залишаються без належного догляду, призводить до прорахунків в організації контролю і нагляду за життєдіяльністю неповнолітніх. Як видається, вирішення проблеми із віковою осудністю особи під час вчинення злочину слід проводити у двох напрямках: 1) встановлення єдиного віку, з якого наступатиме кримінальна відповідальність за всі злочини; 2) перегляд концепції попередження злочинності неповнолітніх. При цьому можна використати позитивний досвід інших держав у цій сфері.

Польське кримінальне законодавство таку ознаку суб'єкта злочину як вік особи визначає дещо інакше. Згідно положень § 1 артикулу 10 КК Республіки Польща, за загальним правилом кримінальній відповідальності підлягає особа, яка на момент вчинення злочину досягла 17-річного віку. Як і в КК України, КК

Республіки Польща передбачає можливість притягнення до кримінальної відповідальності за окремі злочини осіб, які не досягли загального віку кримінальної відповідальності. Так, за окремі злочини передбачається, що особа може підлягати кримінальній відповідальності у разі, якщо обставини справи та ступінь розвитку особи, що вчинила діяння, його особисті якості свідчать про доцільність застосування кримінально-правових заходів, а також, якщо раніше застосовані освітні чи коригувальні заходи виявилися безуспішними. При цьому суд не може призначити неповнолітньому покарання більше ніж дві третини від максимальної межі покарання встановленої у санкції статті.

Щодо особи, яка вчинила проступок (злочин невеликої тяжкості) після досягнення 17-річного віку, однак до досягнення 18-річного віку суд застосовує не покарання, а виховні, лікувальні чи виправні заходи для неповнолітніх у разі, якщо обставини справи, а також ступінь розвитку особи, яка вчинила діяння, його особисті якості свідчать про доцільність їх застосування.

Як зазначають польські дослідники при визначенні віку фізичної особи слід керуватися положеннями Цивільного кодексу [20, с.473]. Так, згідно положень статті 112 Цивільного кодексу Республіки Польща при визначенні віку фізичної особи слід мати на увазі, що термін спливає з початком останнього дня [21]. Тобто, за польським законодавством особа досягає встановленого віку не з початком наступної доби після дня її народження, а з початком саме цієї доби.

КК Республіки Польща, як і КК України, не визначає максимального віку притягнення до кримінальної відповідальності.

Здійснивши аналіз насильницьких злочинів проти власності за КК Республіки Польща можна констатувати наступне. Серед теоретиків цієї держави щодо визначення віку кримінальної відповідальності за насильницькі злочини проти власності дискусій не виникає. Так, як зазначає А. Золль, злочин, передбачений статтею 280 КК Республіки Польща, є так званим загальним злочином, а отже вчинити його може будь-яка особа, яка відповідає ознакам суб'єкта злочину. Цей науковець

підкреслює, що з врахуванням положень § 2 статті 10 КК Республіки Польща за вчинення розбою може підлягати кримінальній відповідальності неповнолітня особа якій на момент вчинення злочину виповнилось 15 років, а обставини справи та ступінь розвитку особи, що вчинила це діяння, її особисті якості вказують на можливість застосування щодо неї кримінально-правових заходів, передбачених у КК. Крім того, А. Золль наголошує на тому, що відповідальність неповнолітнього, якому на момент вчинення злочину виповнилось 15 років за вчинення розбою є можливою у разі, якщо виховні чи виправні заходи виявились безрезультатними [22, с.65–66]. Суб'єкт розбійного вимагання, розбійної крадіжки чи насильницького заволодіння механічним транспортним засобом також є загальним, тобто лише фізична осудна особа, яка на момент вчинення злочину досягла 17-річного віку.

Проведене порівняльно-правове дослідження дозволило визначити спільні та відмінні ознаки суб'єкта складів насильницьких злочинів проти власності в Україні та в Республіці Польща. Корисним для українського законодавства та правозастосовної практики є досвід польського кримінально-правового регулювання, який застосовується у таких аспектах: 1) для визначення медичного критерію неосудності у кожному конкретному випадку необхідно враховувати чи вплинуло те чи інше психічне захворювання на здатність особи усвідомлювати свої дії та керувати ними і лише тоді ставити питання про її осудність чи неосудність; 2) нижня межа кримінальної відповідальності за вчинення насильницького злочину проти власності устанавлюється із досягненням на момент вчинення злочину 15 річного віку. Перспективним напрямком порівняльно-правового дослідження складів насильницьких злочинів проти власності є аналіз змісту кваліфікуючих ознак, пов'язаних із ознаками суб'єкта складу злочину.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурдін В. М. Осудність та неосудність (кримінально-правове дослідження) : монографія / В. М. Бурдін. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 780 с.

2. Берзін П. С. Суб'єкт злочину / П. С. Берзін, В. О. Гацелюк // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2013. – №1 (1). – С. 144–159.
3. Бурдін В. М. До питання про тлумачення медичної ознаки неосудності / В. М. Бурдін // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницьк. ун-ту упр. та права. – Серія: Право – Економіка – Управління. – 2008. – № 3. – С. 242–250.
4. Зайцев О. В. Обмежена осудність у кримінальному праві : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / О. В. Зайцев ; Нац. юрид. академія імені Ярослава Мудрого. – Харків, 2006. – 19 с.
5. Гришук В. К. Умисні вбивства за кримінальним правом України та Республіки Польща: юридичний аналіз складів злочинів : монографія / В. К. Гришук, Н. Є. Маковецька. – Хмельницький : Хмельницьк. ун-т упр. та права, 2012. – 368 с.
6. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 29.12.1995 r., II AKr 420/95 // Prokuratura i prawo, 1996. – z 9. – Poz. 12.
7. Kodeks karny. Komentarz: w 3 t. / [G. Bogdan, A. Zoll i in.]; pod. red. A. Zoll. – Warszawa: WoltersKluwer Polska, 2007. – T. 1: Cześć ogólna : komentarz do artykułów 1-116 kodeksu karnego, 2007. – 1290 s.
8. Psychiatria w procesie karnym / [M. Cieślak, K. Spett, A. Szymusik, W. Wolter] ; red. nauk. M. Cieślak. – Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze, 1991. – 493 s.
9. Wolter W. Nauka o przestępstwie: analiza prawnicza na podstawie przepisów części ogólnej kodeksu karnego z 1969 r. / W. Wolter, – Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1973. – 362 s.
10. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 7.09.2005 r., II AKa 117/05 // Krakowskie Zeszyty Sądowe, 2005. – z. 10. – Poz. 24
11. Горішній О. О. Кримінально-правова характеристика розбою : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / О. О. Горішній ; Дніпропетровськ. держ. ун-т внутр. справ. – Дніпропетровськ, 2010. – 22 с.
12. Антонюк Н. О. Кримінально-правова охорона власності : навч. посібник / Н. О. Антонюк. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 514 с.
13. Гуня І. І. Кримінально-правова характеристика насильницьких злочинів проти власності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / І. І. Гуня ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2012. – 22 с.
14. Гришук В. К. Акселерация и ретардация: некоторые проблемы уголовной ответственности в Украине / В. К. Гришук // Конституционные основы уголовного права : материалы I Всерос. Конгресса по уголовному праву, посвященного 10-летию Уголовного кодекса Российской Федерации. – М. : ТК Велби. – 2006. – С. 145–148.
15. Сергеенкова О. П. Вікова психологія : навч. посіб. / О. П. Сергеенкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О. В. Пасека. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 376 с.
16. Гришук В. К. Філософсько-правове розуміння відповідальності людини : монографія / В. К. Гришук. – Хмельницький : Хмельницьк. ун-т упр. та права, 2012. – 736 с.
17. Бентам И. Введение в основания нравственности и законодательства / Иеремия Бентам // Антология мировой правовой мысли. – Т. 3. Европа. Америка XVII–XX вв. – М. : РОССПЭН, 1998. – 415 с.
18. Павловська А. А. Кримінальна відповідальність неповнолітніх: вікові особливості / Павловська А. А. // Науковий вісник Нац. акад. внутр. справ. – 2013. – № 2. – С. 156–156.
19. Ушаков Г. К. Пограничные нервно-психические расстройства / Г. К. Ушаков. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Медицина, 1987. – 304 с.
20. Kodeks karny. Cześć ogólna. Komentarz / [E. Bieńkowska, B. Kunicka-Michalska, G. Rejman, J. Wojciechowska]; pod. red. G. Rejman. – Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck, 1999. – 1481 s.
21. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://isap.sejm.gov.pl>.
22. Kodeks karny. Cześć szczególna (Komentarz do art. 278-363) / G. Bogdan, K. Buchała, Z. Cwiakalski, M. Dąbrowska-Kardas, P. Kardas, J. Majewski, M. Rodzynkiewicz, M. Szewczyk, W. Wróbel, A. Zoll; pod. redakcją

A. Zolla. – Zakamycze: Kantor Wydawniczy | Zakamycze, 1999. – 978 s.

Карп'юк М. В. Суб'єкт складів насильницьких злочинів проти власності у кримінально-правовій науці України та Республіки Польща: порівняльно-правовий аналіз / М. В. Карп'юк // Форум права. – 2016. – № 1. – С. 97–104 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_1_18.pdf

Звертається увага на відсутність наукових розробок, предметом яких є порівняльно-правовий аналіз суб'єкта складів насильницьких злочинів проти власності. Виявлено спільні та відмінні ознаки у понятті «суб'єкт злочину». Встановлено, що відсутність законодавчої дефініції «суб'єкт злочину» у кримінальному законі Республіки Польща заповнюється науковими положеннями. Визначено, що суб'єкт складів насильницьких злочинів проти власності за законодавством України та Республіки Польща загальний. Аргументовано, що вікова осудність суб'єкта складів насильницьких злочинів проти власності визначається у різних вікових межах. Установлено, що нижньою віковою межею кримінальної відповідальності за розбій відповідно до кримінального закону Республіки Польща є досягнення фізичною осудною особою на момент вчинення злочину 15 років. Запропоновано скористатися польським досвідом визначення змісту медичного критерію неосудності, а також визначенням вікової осудності суб'єкта складу злочину.

Карп'юк М.В. Суб'єкт составов насильственных преступлений против собственности в уголовно-правовой науке Украины и Республики Польша: сравнительно-правовой анализ

Обращается внимание на отсутствие научных разработок, предметом которых является сравнительно-правовой анализ субъекта составов насильственных преступлений против собственности. Выявлены общие и отличительные признаки в разумении понятия «субъект преступления». Установлено, что отсутствие законодательной дефиниции «субъект преступления» в уголовном кодексе Республики Польша заполняется научными положениями. Определено, что субъект составов насильственных преступлений против собственности по законодательству Украины и Республики Польша общий. Аргументировано, что возрастная вменяемость субъекта составов насильственных преступлений против собственности определяется в разных возрастных пределах. Установлено, что нижней возрастной границей уголовной ответственности за разбой соответствии с уголовным законом Республики Польша является достижение физической вменяемым лицом до совершения преступления 15 лет. Предложено воспользоваться польским опытом определения содержания медицинского критерия невменяемости, а также определением возрастной вменяемости субъекта преступления.

Karpyuk M.V. Perpetrator of the Violent Crimes against Property in the Criminal Legal Science of Ukraine and the Republic of Poland: Comparative Legal Analysis

The article draws attention to the absence of scientific research, the object of which is comparative legal analysis of the perpetrator of violent crimes against property. Common and distinctive features of the concept "perpetrator of a crime" are revealed. It was established that the absence of the legislative definition of "perpetrator" in the criminal law of the Republic of Poland is filled with scientific statements. It was determined that the perpetrator of the violent crimes against property under the legislations of Ukraine and the Republic of Poland is common. The arguments are advanced that the age of criminal responsibility of the perpetrator of the violent crimes against property is defined in different age ranges. It was discovered that under the criminal law of the Republic of Poland the lower age limit of criminal liability for robbery is the achievement the age of 15 at the moment of crime commitment by criminally liable person. It was suggested to take advantage of the Polish experience of the defining the context of medical criteria of insanity defiance's well as the determining the age of criminal liability of the perpetrator.